

www.memoryofnations.eu

www.pametnaroda.cz

*„Chceme-li vědět,
kým jsme, musíme znát
svou minulost, znát dobu,
v níž žili naši předkové.
Snažit se pochopit, jakým
výzvám, útlakům i pokušení
byli vystaveni.“*

(Ze vzpomínek Václava Havla
uveřejněných na portálu
Paměť národa)

PAMĚŤ NÁRODA

Sdružení Post Bellum, Ústav pro studium totalitních režimů a Český rozhlas vytvořily v roce 2008 Paměť národa – internetové místo, kde mohou všichni, kdo to uznají za smysluplné, shromažďovat digitalizované audio a videovzpomínky pamětníků, fotografie, deníky a mnoho dalšího. Do tohoto projektu se od jeho založení zapojily desítky českých i zahraničních institucí.

Post Bellum je nezisková organizace sdružující převážně novináře a historiky, kteří od roku 2001 zaznamenávají vzpomínky pamětníků na dobu nacismu a komunismu. Jejich sbírka Příběhy 20. století je největším českým dokumentačním projektem.

Český rozhlas je veřejnoprávní mediální instituce, která disponuje rozsáhlým zvukovým archivem a technikou.

Ústav pro studium totalitních režimů je úřad zabývající se dokumentací, zkoumáním a analýzou totalitních režimů 20. století.

A právě tyto tři renomované instituce sestavily tým specialistů, který připravil a zprovoznil mezinárodní portál Paměť národa.

Nejužší tým Paměti národa

Až jednou budete vyklízet půdu a objevíte staré fotky po babičce, může se stát, že už nepoznáte, kdo na nich je ani jaký měl život. Ve školách učitelé dějepisu diktují žákům letopočty, ale příběhy se mezi nimi ztrácejí.

Historik zkoumá archivní dokumenty, ale další osudy člověka, kterého se týkají, nezná. Jednoho dne už nebudou mít novináři, scenáristé, historici nebo studenti možnost setkat se s pamětníkem, když budou psát třeba o 2. světové válce. Proto musíme využít příležitost, která nám byla dána, a ptát se po strhujících osudech našich předků, dokud je čas.

Natáčení pamětnice Milušky Havlůvové

„Stále mezi námi žijí lidé, kteří zažili válku, čelili represím totalitních režimů, překonali obrovské nesnáze, nasadili život za to, abychom se měli dobře, žili svobodně a v demokracii. Někteří vypráví o svých pádech a bolestech. Chceme, aby se na tyto příběhy nezapomnělo. Paměť národa je vlastně takové zrcadlo, které se vás ptá: Jak byste se v podobné situaci zachoval vy?“

Mikuláš Kroupa, ředitel Post Bellum, vedoucí týmu Paměti národa

Zajímá vás, co všechno děláme? Podívejte se třeba na stranu 10.

Paměť národa (www.pametnaroda.cz) zahrnuje už více než tři tisíce vzpomínek válečných veteránů, bývalých vězňů koncentračních táborů, politických vězňů, disidentů, ale i „obyčejných lidí“, kteří se stali svědky významných událostí 20. století. Zpovídají se ale i pamětníci z druhé strany: funkcionáři KSČ, konfidenti KGB, NKVD, StB a další.

Fotografie pamětníků

Stručně a jasně:

Portál Paměť národa uchovává a zpřístupňuje sbírky vzpomínek pamětníků z celého světa. Najdete na něm celá natočená audio- a videovyprávění pamětníků, fotografie, texty a mnoho dalšího. Díky nim poznáváme lidskou tvář dějin 20. století.

► **Čím více svědectví na Paměť národa uložíme, tím bude tato mozaika dějin pestřejší a srozumitelnější.**

Dějiny je možné zkoumat z mnoha úhlů, proto chceme, aby paleta příběhů na Paměti národa byla co největší, nabízela možnost srovnání. Podíváte-li se na komunismus z pohledu politického vězně a srovnáte-li jeho příběh s osudy tehdejšího prokurátora, budete překvapeni, že soud nad jakýmkoliv lidským životem není tak jednoduchý, jak se na první pohled může zdát.

Lidé z Paměti národa zaznamenávají vzpomínky pamětníků špičkovou rozhlasovou i televizní technikou. Novinkou v natáčení je Eye Direct, speciální způsob, který umožňuje přímý oční kontakt s pamětníkem, aniž by byl vypravěč při natáčení nucen nepřírozně hledět do objektivu kamery.

Fotografie pamětníků

Technikou pamětníka nerušíme. Méně se ptáme, více nasloucháme. Setkáváme se s vypravěčem vícekrát. Dohledáváme v archivech, na co se ještě zeptat. Pamětník vypráví o svém dětství, rodičích, dospívání, o chvílích velkých rozhodnutí, zklamáních, slabostech, vzdoru, pádech, vítězstvích a prohrách. Na závěr se ptáme na poselství pro budoucí generace. Vznikají tak mnohahodinové záznamy. Digitalizujeme fotografie, písemnosti a další. Nahrávku vždy doplňujeme texty. Vše, co se k příběhu váže, ukládáme na Paměť národa.

→ Dejte nám tip

Zažil váš dědeček druhou světovou válku? Babička poslouchala Svobodnou Evropu? Anebo jste třeba sami zvonili klíči na Národní třídě? Prosím, pošlete nám tipy na pamětníky na pametnici@pametnaroda.cz.

TIP Chcete vědět, kdo všechno přispívá na Paměť národa? Odpovědi najdete na straně 8.

Na Paměti národa je toho tolik, že by se v tom člověk málem nevyznal. Proto uložené nahrávky doplněné životopisnými texty, fotografiemi, deníky, archivními dokumenty a dalšími materiály nalezne uživatel nejméně dvojnásobně: podle historických událostí nebo podle pamětnických kategorií.

→ **Hledáte-li vzpomínky např. na bitvu u Krosna**, klikněte na 2. světovou válku – východní frontu – Duklu a nabídnou se vám konkrétní bitvy.

→ **Zajímají vás vzpomínky válečných veteránů nebo politických vězňů?** Jednoduše otevřete příslušnou kategorii. Každá událost i pamětnická kategorie je stručně popsána a nabízí desítky i stovky příběhů. Další vyhledávače fulltextově procházejí vše, co je uloženo na Paměti národa, a jistě zodpoví váš dotaz. Porovnáním příběhů podle výročí a kategorií umožňuje odborníkům i laikům zkoumat a pochopit události a fenomény 20. století tak, jak následovaly, kdo a jak je prožíval.

Statistika Paměti národa k 1. 10. 2013:

- Počet pamětníků: 1803
- Počet fotek: 16 737
- Počet klipů: 10 462
- Počet projektů: 33
- Paměť národa existuje ve 13 jazykových variantách

Fotografie pamětníka Jana Pecky

Důvody, proč ukládat nahrávky na Paměť národa:

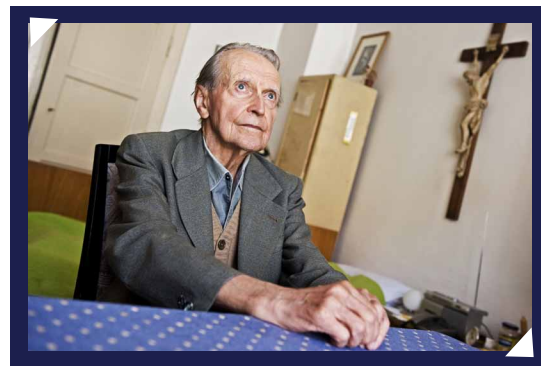
Paměť národa budují desítky institucí i jednotlivců z celého světa. Připojit se k nám může každý, kdo s pamětníky pracuje, natáčí jejich svědectví a chce svoji sbírku provázat a sdílet s ostatními.

Na Paměti národa se snažíme, aby sebenepatrnější svědectví dostalo svůj prostor, bylo uloženo a archivováno, zpřístupněno lidem, kteří se ve svém profesním životě nebo volném čase zajímají o moderní dějiny.

Partnerům, kteří s námi navážou spolupráci, poskytujeme metodickou i technickou podporu. Každý může zdarma využívat databázi a editační systém, který umožňuje efektivně zpracovávat nahrávky, organizovat práci a strukturovaná data z Paměti národa prezentovat na vlastní internetové stránce. Vše, co je na Paměti národa, je archivováno nejmodernějšími technologiemi, které garantuje Český rozhlas.

Běžný uživatel versus badatel

Portál Paměť národa rozlišuje své návštěvníky na běžné uživatele internetu a na tzv. badatele. Badatelem se stává každý, kdo vyplní on-line formulář. Registrovaný uživatel Paměti národa má přístup k celým nahrávkám a dalším doplňujícím materiálům, v e-badatelně pak může diskutovat s ostatními, ptát se, zakládat diskusní fóra.

Fotografie pamětníka Oty Mádra

▶ **Každý pamětnický rozhovor na Paměti národa odkazuje na svého tvůrce, který sám stanovuje práva k užití. Pamětníci podepisují souhlas s archivováním a případným publikováním.**

Na Paměť národa ukládají své dokumentační sbírky desítky institucí i jednotlivců: neziskovky, nadace, školy, úřady, ústavy, skauti, sokolové, muzea a mnoho dalších českých i zahraničních organizací...

→ Více informací na www.pametnaroda.cz

TIP Rozhovorem pro nás příběh nekončí! Jak to? Podívejte se na stranu 14.

▶ Vzdělávací projekty

MYJSMI TO
NEVZDALI
Příběhy 20. století

„Maminko, kdy už přijdeš domů? Vždyť já jsem hodný a poslouchám babičku...“

Helena Šidáková kvůli svému manželovi, agentu-chodci, prožila peklo – kruté mučení, vězení, odloučení od syna. Její příběh natočily děti ze ZŠ Chmelnice v Praze v projektu Příběhy našich sousedů.

▶ Řečtí emigranti

Fakulta sociálních věd
Univerzita Karlova v Praze

„Jenže pak tatínka přemluví, aby se dal do politiky, že bude mít lepší život a nebude se muset dít na poli. Opustil nás a šel do

odboje k partyzánům.“

Angelos Jordanidis se narodil v Řecku, v roce 1946 musel zemi opustit. Vyrůstal v dětských domovech v Československu. Osudy řeckých emigrantů dokumentuje projekt Sixty Years After. Memory of Greek Civil War Refugees in Czechoslovakia, 1949-2009 Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

▶ Skautské století

XX
skautské století

„Život je hra a skauting té hře dává pravidla.“

František Wretzl, skauty zvaný Baron, prošel Terézínem, Flossenbürgem a Legenfeldem. Utekł z pochodu smrti a zúčastnil se Pražského povstání v květnu 1945. Svůj životní příběh vyprávěl v junáckém projektu Skautské století.

▶ Pamětníci ze Slánska a Slaného

VLASTIVĚDNÉ
MUZEUM VE SLANÉM

„Připravili mu v kůlně bunkr. Jak vysílal, tak to Němci odhalili. A když jsme jednou v neděli odpoledne šli hrát fotbal, uviděli jsme, jak do Hřešic jedou němečtí vojáci.“

Václav Hrdlička vzpomíná na tzv. hřešickou tragédii. Mnohé příběhy z regionálních dějin sbírá a ukládá na Paměť národa Vlastivědné muzeum Slaný v projektu Vzpomínky pamětníků ze Slánska a Slaného.

▶ Osudy politických vězňů na Slovensku

ÚSTAV
PAMĚTI
NÁRODA

„V podstate potom, keďže ma odsúdili na šesť rokov, som bol spokojný s tým, že predsa len žijem. To bola prvá vec. Žijem.“

Za šíření letáků s protikomunistickými hesly byl Karol Noskovič v roce 1951 zatčen a odsouzen na šest let vězení, ztráty občanských práv a veškerého majetku. Kolegové ze slovenského Ústavu paměti národa mapují osudy politických vězňů na Slovensku.

▶ Sudetské osudy

anti
komplex

„A jak to bylo hezké, tam doma. Dneska kostel už není, náš barák už není, není už ani hřbitov.“

Hedvika Hurníková pochází z rodiny německých sociálních demokratů, která po válce zůstala v Československu, protože během války zastávala antinacistické postoje. Příběhy obyvatel Sudet dokumentuje nezisková organizace Antikomplex.

▶ Příběhy železné opony

„Když se strhla přestřelka, byl jsem v dost špatném stavu. Tak jsem si řekl, že holt půjdu do Bavor.“

František Zahrádka se po únoru 1948 stal tzv. agentem-chodcem, převáděl lidi přes hranice. Jeho trasu zdokumentovali novináři v projektu Iron Curtain Stories.

▶ Osudy a jazyk moravských Chorvatů

Projekt
Moravské
Chorvaty
v ČR

„Přišli vojáci, začali nakládat. Maminka seděla na dvoře, plakala, nechtěla jít.“

Terezie Sedlačíková je moravská Chorvatka. Rodinu komunisté v roce 1948 násilně přesídlili na severní Moravu. Osudy a jazyk moravských Chorvatů dokumentuje Sdružení občanů chorvatské národnosti v ČR.

▶ Osвобоzení západních Čech americkou armádou

US
embassy

„Manžel mi řekl: Vrátním se ti živ. Když to dobře dopadne, bude to tak za deset let.“

Ida Milotová prožila nejšťastnější chvíli svého života na konci války, kdy do Plzně přijeli osvoboditelé – Američané. Nejen její příběh dokumentuje projekt Osвобоzení západních Čech americkou armádou za podpory Velvyslanectví USA v Praze.

▶ Gruzínské vzpomínky

Visegrad Fund

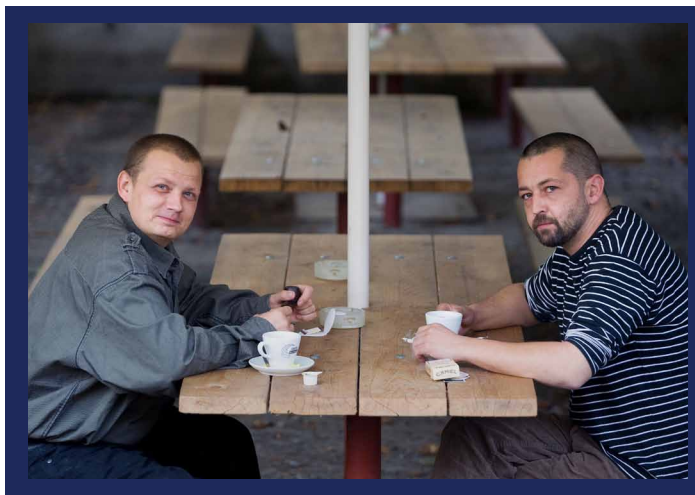
„Chtěli jsme osvobodit Gruzii. Od Rusů i Němců.“

Voják Rudé armády Taniel Kutateladze se v roce 1941 dostal do německého zajetí. Po válce se vrátil domů do Sovětského svazu, kde byl odsouzen k deseti letům gulagu na Vorkutě. Projekt Georgian Memories on the Soviet Past podporuje Mezinárodní visegrádský fond.

→ Více informací

„Vyprávíme příběhy, na které se zapomnělo nebo se na ně mělo zapomenout. I české dějiny mají své hrdiny a zbabělce, temná období i chvíle velkých činů,“ slycháváte ve znělce pořadu už od května 2006. Dokumentární cyklus Příběhy 20. století, vysílaný na vlnách Českého rozhlasu, přináší žurnalistické zpracování příběhů z Paměti národa.

Autoři Příběhů 20. století: Adam Drda a Mikuláš Kroupa

„Když na Paměti národa hledám, který příběh budu zpracovávat, rozhoduje vlastně náhoda. Prostě mi přijde do cesty. Ještě se nestalo, že bych narazil na nezajímavý lidský příběh,“ říká Mikuláš Kroupa, jeden z autorů Příběhů 20. století

„Setkáváme se s příběhy, které nejdou z hlavy. Často jsou to osudy plné bolesti a nespravedlnosti. Jediný lék, který máme, je příběh vyprávět ostatním,“

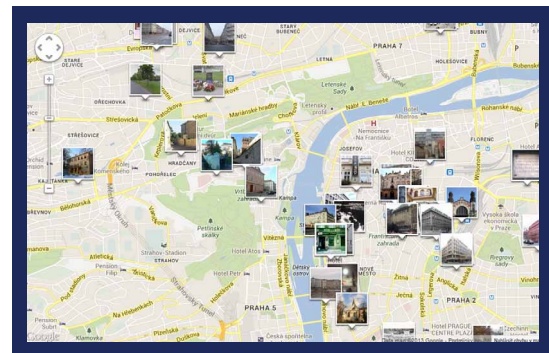
dodává Adam Drda, druhý autor tohoto dokumentárního cyklu.

→ Stáhněte si příběh

Na začátku roku 2013 se v App Store a na Google Play objevila aplikace Paměť národa pro chytré telefony. Je interaktivním průvodcem po místech, která jsou spojena s událostmi 20. století. Určí vaši polohu a ukáže vám na mapě „místa paměti“ ve vašem okolí. Díky ní k vám začnou tato místa doslova promlouvat. Představte si, že třeba procházíte vesnicí. Pod starou lípou sedí děda. Můžete projít kolem bez povšimnutí nebo si s ním na chvíli sednout a poslechnout si jeho příběh. Bude vám vyprávět, co se v okolí stalo. A právě toto aplikace Paměti národa umí.

► **Poslechněte si třeba při čekání na tramvaj, co se stalo přímo naproti vám! Místa, která běžně míjíte, budou pro vás nová a vzácná.**

Mapa příběhů

→ Více informací na www.mistapametinaroda.cz

TIP V aplikaci Paměť národa najdete vyprávění lidí, kteří pomáhali parašutistům z Anglie: Gabčíkovi a Kubišovi. Místa spojená s atentátem na Heydricha mají nové a dosud téměř zapomenuté příběhy. Víte, že jsme k výročí atentátu v centru Prahy postavili výstavní koncentrák? Proč? Více na straně 12.

Na pražském Karlově náměstí se v květnu 2012 objevil koncentrační tábor!

Atrapa koncentráku symbolizovala 261 umučených Čechoslováků, které nacisté roku 1942 popravili v Mauthausenu jako odvetu za atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Sedmdesát let od této události postavili lidé z Paměti národa netradiční výstavní objekt, ve kterém vyprávěli symbolicky sedmdesát příběhů odbojářů, rodin, které parašutistům pomáhaly, ale i osudy některých nacistických zločinců. Výstavu navštívilo během měsíce a půl téměř 48 tisíc lidí, z toho více než 10 tisíc žáků a studentů. Stovky svědectví k heydrichiádě naleznete na Paměti národa.

Námi realizované výstavy také zapůjčujeme, více informací zde.

Výstava Heydrich 70

Nejlepší komiksová kniha roku 2012: dokumentární komiks Ještě jsme ve válce aneb Příběhy 20. století. 13 příběhů z Paměti národa, 13 komiksových kreslířů, 3 scenáristé.

➔ www.jestejsmevevalce.cz

Nebuďte lhotejší! Podpořte Paměť národa. Staňte se například členy Klubu přátel Paměti národa! Více na straně 16.

Rozhovory s pamětníky jsou začátek příběhu. Ale kde končí? A kde je happy end? V českých zemích to obvykle chodí tak, že respektu a poděkování se lidé dočkají až po smrti. Teprve pak se konají pietní setkání u pomníků a řeční se.

Lidé z Paměti národa děkují žijícím pamětníkům v přímém přenosu České televize a Českého rozhlasu. Každý rok slavnostně udělejí Ceny Paměti národa lidem, kteří prokázali aspoň v jedné chvíli svého života, že čest, svoboda a lidská důstojnost nejsou prázdná slova.

Každé předávání Cen Paměti národa má díky osobitému zpracování různými režiséry svůj originální nápad. V roce 2010 slavnostní udílení připravil režisér filmu Tobruk **Václav Marhoul**, v roce 2011 se ujal večera komiksových filmů režisér **Jan Svěrák**, ročník 2012 pojal **Matěj Forman** divadelně. V roce 2013 kreativní vedení převzala režisérka **Agnieszka Holland** a vznikly čtyři krátké hrané filmy.

Scéna Národního divadla, Ceny Paměti národa 2012

Ceny Paměti národa 2012

Laureáti mají své portréty nejen na Paměti národa, ale i na specializovaném webu www.cenypametinaroda.cz. Najdete mezi nimi třeba válečného veterána a bývalého politického vězně Tomáše Sedláčka, řeholnici Annu Magdalenu Schwarzovou, statečného útěkáře z komunistických lágrů Luboše Jednorozce, plukovníka letectva a někdejšího vězně gulagu Imricha Gablecha, pamětnice terezínského ghetta a Osvětimi Ilsu Maierovou a Markétu Novákovou, představitele undergroundu Františka „Čuňase“ Stárka, skauty a bývalé politické vězně Františka Zahrádku, Leopolda Färbera, spisovatele Jiřího Stránského a další.

TIP Příběhy laureátů Cen Paměti národa byly zpracovány v rozhlasovém cyklu Příběhy 20. století! Poslouchejte jejich strhující osudy. QR kód na straně 10 vás k nim přímo dovede!

Myslíte si, že má smysl zaznamenávat individuální svědectví pamětníků významných dějinných událostí 20. století? Souhlasíte s tím, že je třeba pomoci vyprávění lidských osudů připomínat, jaká naše nedávná minulost byla? Chcete podpořit práci lidí na Paměti národa? Rádi byste se zúčastnili slavnostního udělení Cen Paměti národa, vernisáží, výletů, koncertů a jiných slavností, chcete dostávat pravidelně elektronický časopis Paměti národa?

→ **Staňte se členy Klubu přátel Paměti národa** a přispívejte pravidelnou částkou, jakou si sami zvolíte. Stačí vyplnit online přihlášku na www.pametnaroda.cz, na kterou vás hned zavede QR kód!

Váš příspěvek pomůže natáčení vzpomínek pamětníků, vzdělávacím projektům Paměti národa, seminářům a besedám se studenty, pořádání výstav a rozvoji Paměti národa. Bez vás se lidé z Paměti národa neobejdou. I malé částky velmi pomohou. Většina lidí z Klubu přátel zasílá měsíčním trvalým příkazem 100–500 Kč. Pomozte vybudovat Paměť národa!

TIP Příběh vaší podporou nekončí, ale naopak začíná! Což takhle stáhnout si aplikaci Paměť národa a vyrazit na výlet? Informaci, kde stahovat, najdete na straně 11.